

گزیده ۴

Cue Reactivity and Effect of Cue Exposure in Abstinent Post-Treatment Users Drug Users
IHA Franken, HA de Haan, CW Van der Meer,
PMJ Haffmans & VA Hendricks
Journal of Substance Abuse Treatment 1999, 16,1, 81-85

واکنش به نشانه ها و تاثیر مواجهه سازی با آنها در مصرف کنندگان مواد مخدر بعد از درمان

واکنش به نشانه ها پدیده ای است که در معتادان به مواد مخدر مشاهده می شود. این پدیده در واقع نوعی واکنش شرطی شده به محرکهای مرتبط با مواد مخدر است و حالات درونی (ذهنی) و بیرونی (عینی) را در بر دارد. وسوسه یا هوس craving میلی شدید به مواد مخدر است و نقش عمده ای در عود و روی آوری به مصرف مواد مخدر بعد از درمان دارد. علاوه بر وسوسه، بروز واکنشهای درونی دیگری مانند احساس علائم ترک، تغییر خلق، اضطراب، احساس سرخوشی مصرف مواد هنگام مواجه شدن با نشانه های مربوط با مواد مخدر نیز گزارش شده است. تغییرات فیزیولوژیکی در ضربان قلب، ترشح بزاق، تغییر در هدایت الکتریکی پوست و دمای بدن نیز مورد بررسی قرار گرفته اند. ماهیت دقیق رابطه بین علائم درونی و بیرونی هنوز به درستی تبیین نشده است. به علاوه هنوز دقیقاً معلوم نیست که پاسخهای شرطی شده بیشتر در جهت علائم آنتاگونیستی (علائم ترک) هستند یا آگونیستی (نشنگی مصرف). در هر حال تماس با نشانه های مصرف مواد مخدر در اشخاص معتاد باعث برانگیخته شدن علائم خاص می گردد. این مسئله در مورد الکل، مواد افیونی، کوکائین، و نیکوتین به اثبات رسیده است و حتی مدتها بعد از انجام سم زدایی نیز مشاهده می گردد.

تماسهای مکرر با نشانه های مواد مخدر باعث کاهش تدریجی واکنش به آنها می شود و از این پدیده در جهت درمان و جلوگیری از عود استفاده می شود. در روشی به نام «درمان مواجهه سازی با نشانه ها» CET: Cue Exposure Treatment مواجهه سازیهای مکرر با نشانه های مواد مخدر به منظور کاهش واکنش به آنها صورت می گیرد.

این مقاله به مطالعه واکنش به نشانه و تاثیر مواجهه سازی با آنها در گروهی از معتادان تحت درمان می پردازد. ۱۶ نفر مصرف کننده سابق مواد افیونی با میانگین سنی ۲۹/۵ سال که حدود ۱۲ ماه تحت درمان فشرده در یک برنامه اجتماع درمانی در هلند قرار داشتند به صورت سرپایی هدف مطالعه قرار گرفتند. به بیماران ۴ محرک نشان دهنده صحنه های مصرف مواد مخدر (۲ اسلاید و ۲ قطعه فیلم) هر یک به مدت ۵ دقیقه نشان داده شد. مجموعاً ۹ جلسه مواجهه سازی صورت گرفت. در اولین جلسه، جلسه نهم و ۶ هفته بعد از جلسه نهم نیز میزان وسوسه، علائم خلقی، علائم فیزیکی مرتبط با مصرف یا ترک مصرف مواد مخدر به کمک پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفتند.

نتایج نشان دادند که مشاهده صحنه های مصرف مواد مخدر در مقایسه با صحنه های خنثی (مناظر طبیعی) باعث افزایش معنی دار احساس وسوسه، خشم و افسردگی در معتادان حتی بعد از گذشت ۱۲ ماه می گردد. بعد از ۹ جلسه مواجهه سازی و حتی گذشت ۶ هفته بعد از پایان جلسات، کاهش معنی داری در پاسخ به نشانه های مصرف مواد مخدر مشاهده گردید.

نگارندگان مقاله معتقدند که این کاهش پاسخ دهی می تواند در کاهش عود و حذف حالت پرهیز از مواد مخدر مؤثر باشد. در این راستا تکنیک CET می تواند در درمان دراز مدت و نگهدارنده اعتیاد به مواد مخدر مورد استفاده قرار گیرد. البته هنوز داده های قطعی دال بر اینکه کاهش پاسخ دهی به نشانه های مصرف می تواند باعث کاهش عود گردد وجود ندارد و بایستی در مطالعات بعدی این مسئله روشن گردد. مطالعات مشابهی در مورد کوکائین توسط محققین دیگر صورت گرفته است که مطالعه حاضر نتایج آنها را به مواد افیونی تعمیم می دهد.